

RAAP België - Rapport 206

Haven Antwerpen: Propyseenleiding ND150

Borealis Kallo – TOA

Archeologienota Archeologisch Vooronderzoek

Programma van maatregelen

Bureauonderzoek – 2018D148

Eke
2018

Colofon

Titel:

Haven Antwerpen : Propyleenleiding ND150 _ Borealis – TOA

Archeologienota Archeologisch vooronderzoek

Programma van maatregelen

Bureauonderzoek – 2018D148

Status: Concept

Datum: 24 juli 2018

Auteur: N. Baeyens

Projectbegeleiding: N. Baeyens

Kaartvervaardiging: N. Baeyens

Raaproject: Anpropy

Erkend archeoloog: RAAP België (OE/ERK/Archeoloog/2016/00154)

Bewaarplaats documentatie: RAAP België, Begoniastraat 13, 9810 Eke

Bevoegd gezag: agentschap Onroerend Erfgoed

RAAP België BVBA

Begoniastraat 13

9810 Eke

telefoon: 09/311 56 20 - 0498/44 16 99

E-mail: raap@raap.be

© RAAP België bvba, 2018

RAAP België aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

1 Gemotiveerd advies

RAAP België voerde een archeologisch vooronderzoek uit voor het verkrijgen van een omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen voor het leggen van een propyleenleiding tussen de site van Borealis te Kallo en Total Olefins Antwerp (TOA).

Het doel van dit onderzoek was na te gaan of er kans is op aanwezigheid van waardevolle archeologische resten. Hierbij zijn gegevens verzameld over aardkundige, archeologische en historische context van het plangebied. Op basis daarvan is een archeologische verwachting opgesteld en is nagegaan wat de invloed is van de werken op het archeologisch erfgoed en welke maatregelen er dienen te worden genomen in functie van eventueel verder onderzoek van archeologische gegevens.

De leiding vertrekt vanuit de site van Borealis te Kallo in oostelijke richting. Aan de perceelgrens buigt de leiding af naar het zuiden. Net voor en na de Beverentunnel bevinden zich de werkzones van 40m bij 40m voor een horizontaal gestuurde boring onder de Ploegweg, industriële sporen en Oudedijk maar boven de R2-Beverentunnel.

Na de gestuurde boring loopt het tracé verder richting Ketenislaan en volgt deze in oostelijke richting. Hier zal de leiding worden aangelegd nabij en parallel met de reeds bestaande nutsleidingen. Aan het einde van de aanleg van de leiding langs de Ketenislaan wordt in de leidingzone tussen Ketenislaan en bedrijfsterrein opnieuw een werfzone voorzien voor uitvoering van een horizontaal gestuurde boring onder de Ketenislaan, Fort de Perelweg en de Schelde. Op rechteroever komt de leiding, na kruising van de Schelde, opnieuw boven parallel met de Scheldelaan en bestaande leidingen, waarna onmiddellijk terug een horizontaal gestuurde boring start voor kruising van de bestaande kabels en leidingen gelegen in de zone tussen elektriciteitscentrale en Scheldelaan. Na deze horizontaal gestuurde boring wordt de leiding in zuidoostelijke richting verder aangelegd in open sleuf parallel met de Scheldelaan. Ook hier zal het tracé van de leiding parallel zijn met de reeds bestaande kabels en leidingen. Ter hoogte van Total Olefins Antwerp (TOA) wordt de propyleenleiding aangesloten op een reeds bestaande leiding, wat tevens het einde van het tracé is.

De leiding wordt standaard aangelegd door middel van een open (v-vormige) sleuf met een breedte van ca. 2m en een diepte van ca. 1,50 m.

Bepaalde zones worden gekruist door een sleufloze techniek: de kruising van de zone Ploegweg-industriële sporen-R2-Oudedijk, de Schelde met Ketenislaan en Fort de Perelweg, en de bestaande leidingen gelegen tussen elektriciteitscentrale en Scheldelaan.

Het bureauonderzoek heeft aangetoond dat het plangebied een potentieel bevat voor het aantreffen van de restanten/funderingen van het Fort De Perel (linkeroever) en het Fort Saint-Filips (rechteroever). Hierbij moet echter een belangrijke kanttekening gemaakt worden, namelijk dat het plangebied zich in de Antwerpse haven bevindt en de bodem binnen dit havengebied op de meeste plaatsen tot 3 m en tot 5 m werd opgehoogd. De geplande werken (met uitzondering van de sleufloze technieken) zullen de grond tot maximaal 3 m diep roeren. Bovendien zal de leiding parallel en zelfs deels samenvallen met de reeds bestaande nutsvoorzieningen.

Er kan dus gesteld worden dat er een hoge archeologisch trefkans is, en in het bijzonder voor resten van de 16de-eeuwse forten, maar dit archeologisch erfgoed wordt afgedekt door een 3 tot 5 meter dik ophogingspakket. De geplande ingrepen (max. -3 m) vormen dus geen bedreiging voor het (mogelijks) aanwezig archeologisch erfgoed. Enkel daar waar een gestuurde boring wordt ingepland kan er een minimale verstoring plaatsvinden. Maar zoals eerder aangegeven worden deze boringen ingezet om bepaalde punten te ontzien van enige hinder bij het aanleggen van de leiding, hinder op deze punten zou namelijk economische gevolgen kunnen hebben, en dus is archeologisch onderzoek ter hoogte van deze punten niet raadzaam. Bovendien gaat het om boringen met vrij kleine diameter en dus zou er sprake zijn van een beperkte kenniswinst. De vraag dient gesteld te worden of de kostprijs die het archeologisch onderzoek dan met zich meebrengt, opweegt tegen de kenniswinst, zeker gezien de diepteligging van de archeologische relictten.

1.1 De volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek

Tijdens het bureauonderzoek werden de noodzakelijke landschappelijke, archeologische en historische data geraadpleegd. Op basis van deze gegevens kon een uitspraak gedaan worden over de aan-/afwezigheid van archeologisch erfgoed. Er kon een archeologische verwachting opgesteld worden en de afweging voor de noodzaak tot verder vooronderzoek leverde een voldoende gefundeerde conclusie op.

1.2 De aan-/afwezigheid van een archeologische site

Het bureauonderzoek heeft aangetoond dat het plangebied een hoge archeologische verwachting kent. Het leidingtracé doorsnijdt namelijk twee 16de-eeuwse forten. Fort De Perel op linkeroever werd bij de aanleg van de Waaslandhaven reeds verstoord. Eventuele funderingsresten liggen begraven onder een 5 meter dik ophogingspakket. De geplande werken vormen hier met andere woorden geen bedreiging. Fort Saint-Filip is in tegenstelling tot Fort De Perel “intact”. Bij de aanleg van de Antwerpse haven werden de gronden hier tot minstens 3 meter opgehoogd. Aangezien de ophoging gelijk is aan de maximale verstoringsdiepte zouden de werken een bedreiging kunnen

vormen voor dit archeologisch erfgoed ware het niet dat de open sleuf samenvalt met het tracé van de Scheldelaan.

1.3 Impactbepaling

Omdat het westen van het plangebied in het verleden met ca. 5m werd opgehoogd, vormen de geplande werken (max. -3m) geen bedreiging voor het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed. Enkel ter hoogte van het fort Saint-Filip zouden de werken mogelijks een bedreiging kunnen vormen, ware het niet dat de leiding binnen dit deel van de site het tracé van de Scheldelaan (en de daar aan toebehorende bestaande kabels en leidingen) zal volgens. Het is ook enkel t.h.v. de aansluiting van de leiding die wordt aangelegd in open sleuf met de horizontaal gestuurde boringen dat werkputten tot ongeveer 3m diepte moeten gemaakt worden. Bij de aanleg in open sleuf is de verstoringsdiepte max. 1.5m

2 Programma van maatregelen

Ondanks dat er **geen verdere maatregelen** voorzien zijn, wordt er wel gewezen op de meldingsplicht die geldt bij de vondst van een roerend of onroerend goed met archeologische erfgoedwaarde, zoals deze omschreven wordt in Artikel 5.1.4. van het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013. Dit geldt voor vondsten gedaan buiten de context van archeologisch vooronderzoek, archeologische opgravingen, of gebruik van een metaaldetector.